

Vragen gesteld door de leden der Kamer, met de daarop door de regering gegeven antwoorden

1557

Vragen van het lid **Kooiman** (SP) aan de Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie over *het nieuwe regime in gevangenissen* (ingezonden 20 maart 2014).

Antwoord van Staatssecretaris **Teeven** (Veiligheid en Justitie) (ontvangen 26 maart 2014)

Vraag 1

Wat is uw reactie op het bericht dat het nieuwe regime in de gevangenissen veel onvrede oplevert en onrust met zich meebrengt?¹

Antwoord 1

Ik heb kennis genomen van het artikel dat het nieuwe regime in de gevangenissen veel onvrede oplevert en onrust met zich mee zou brengen. Ik heb daar navraag naar gedaan bij de hoofddirecteur DJI. Ik kan uw Kamer melden dat binnen DJI geen veiligheidsincidenten bekend zijn die het gevolg zijn van de invoering van het systeem van promoveren en degraderen. Wel is het in twee inrichtingen één keer voorgekomen dat gedetineerden uit protest tegen het basisprogramma korte tijd op de luchtplaats bleven. Dit is echter door het personeel opgelost. Dergelijke protestacties zijn niet ongebruikelijk bij een aanpassing van het dagprogramma. Over het algemeen zijn de vestigingsdirecteuren van mening dat de eerste ervaringen met de invoering van dit systeem juist positief zijn. Dat neemt niet weg dat ik alert zal zijn op mogelijke negatieve bijeffecten. Ik heb de hoofddirecteur van DJI dan ook verzocht de implementatie zorgvuldig te monitoren en bij te sturen waar dit noodzakelijk is.

Vraag 2

Waarom is dit nieuwe regime, ondanks de stevige kritiek van onder andere de Raad voor Strafrechtstoepassing en Jeugdbescherming, toch zo snel ingevoerd? Waarom is de parlementaire behandeling van de Wijziging van de Penitentiaire beginselenwet en het Wetboek van Strafrecht in verband met de herijking van de wijze van de tenuitvoerlegging van vrijheidsbenemende sancties en de invoering van elektronische detentie (Kamerstukken 33 745) niet afgewacht maar is toch deze grote stelselwijziging nu al doorgevoerd?

¹ «Nieuw bajesregime recept voor opstanden», «Voor je het weet heb je rood aan je broek», Leeuwarder Courant, 14 maart 2014

Antwoord 2

Op 1 maart jl. is een wijziging van de Regeling Selectie, Plaatsing, Overplaatsing Gedetineerden (SPOG) van kracht geworden. Met deze wijziging is het systeem van promoveren en degraderen van gedetineerden ingevoerd in het gevangeniswezen. Met uw Kamer heb ik meerdere malen overleg gevoerd, alvorens dit systeem in te voeren. Laatstelijk nog heb ik dit systeem toegelicht in mijn brief van 12 november 2013² naar aanleiding van een advies hierover van de Raad voor de Strafrechtstoepassing en Jeugdbescherming. De invoering van het systeem is vanaf februari 2013 zorgvuldig voorbereid in nauwe samenspraak met de inrichtingen. Er zijn mij geen signalen bekend vanuit de uitvoering dat de invoering niet verantwoord zou zijn. De invoering van het systeem van promoveren en degraderen is niet afhankelijk van het van kracht worden van de Wijziging van de Penitentiaire beginselenwet en het Wetboek van Strafrecht in verband met de herijking van de wijze van de tenuitvoerlegging van vrijheidsbenemende sancties en de invoering van elektronische detentie, die thans bij uw Kamer aanhangig is. Zij vloeit voort uit de persoonsgerichte benadering die in het kader van het Programma Modernisering Gevangeniswezen is ingevoerd in het gevangeniswezen. Door de invoering van dit systeem wordt het nemen van eigen verantwoordelijkheid door gedetineerden beloond. Gedetineerden die zes weken lang positief scoren op alle onderdelen van een lijst met gedragsregels, komen in aanmerking voor promotie naar een plusprogramma. Bij ongewenst gedrag volgt degradatie naar het basisprogramma. Het belangrijkste verschil met het bestaande dagprogramma is dat gedetineerden in een plusprogramma tussen de activiteiten door buiten de cel mogen verblijven en gedetineerden in het basisprogramma niet. Het dagprogramma voldoet echter zowel in het basisprogramma als in het plusprogramma ruimschoots aan de wettelijk gestelde eisen.

Vraag 3

Wat is uw reactie op het voorbeeld van een levenslanggestrafte gedetineerde, die ineens 22 uur per dag op cel moest, door het lint ging, en «toch niets meer te verliezen heeft»?

Antwoord 3

Het systeem van promoveren en degraderen geldt ook voor levenslanggestrafte. Op basis van hun gedrag worden de meeste levenslanggestrafte in een plusprogramma geplaatst. Dit programma bevat 48 uur aan activiteiten. Indien het gedrag van een levenslanggestrafte daartoe aanleiding geeft, is degradatie naar het basisprogramma mogelijk. Dit programma bevat 43 uur aan activiteiten. Ik verwacht overigens niet dat levenslanggestrafte meer dan incidenteel in een basisprogramma terecht zullen komen. Juist omdat de gevangenis hun thuis is, hebben deze gevangenen baat bij een stabiele, rustige omgeving en een goede relatie met het personeel. Bij navraag bij de hoofddirecteur van DJI bleek dat vrijwel alle levenslanggestrafte in een plusprogramma zijn geplaatst. Het is in één inrichting voorgekomen dat een levenslanggestrafte disciplinair is gestraft op grond van zijn gedrag. Vervolgens is betrokkene teruggeplaatst in het basisprogramma voor de duur van 6 weken. Deze maatregel is door betrokkene geaccepteerd en heeft niet geleid tot een beklagprocedure.

Vraag 4

Wat is uw reactie op de stelling dat door de afschaffing van de algehele gemeenschap de vrijheden van gedetineerden meer worden beperkt dan strikt noodzakelijk is, hetgeen mogelijk strijdig zou kunnen zijn met Europese regels?

Antwoord 4

In mijn bovengenoemde brief van 12 november 2013 ben ik ingegaan op de kritiek van de RSJ dat afschaffing van het regime van algehele gemeenschap in strijd zou zijn met de Penitentiaire beginselenwet. Ik heb in deze brief toegelicht dat met de wijziging van de SPOG het regime van algehele gemeenschap niet wordt afgeschaft, maar dat ervoor gekozen wordt om

² Kamerstuk 24 587, nr. 568

reguliere gevangenen aan te wijzen als een inrichting met een regime van beperkte gemeenschap. De wet biedt hiertoe de ruimte in artikel 19, eerste lid, van de Penitentiaire beginselenwet. Het voornemen om het toepassingsbereik van de algehele gemeenschap te beperken is een logisch gevolg van de invoering van een persoonsgerichte aanpak, waarbij binnen afdelingen een per gedetineerde gedifferentieerd programma moet kunnen worden aangeboden. Dat verhoudt zich niet met een regime van algehele gemeenschap waarin gedetineerden afdelingsgewijs een gelijk aanbod ontvangen.

Vraag 5

Wat is uw reactie op de kritiek dat het onjuist is te kiezen voor de strenge aanpak van rode kaarten, nu u er tegelijkertijd voor heeft gekozen de begeleiding en resocialisatiemogelijkheden terug te schroeven? Hoe moeten mensen met onaangepast gedrag volgens u «promoveren» en zich weer «aangepast» gaan gedragen zonder daarbij begeleid te worden?

Antwoord 5

Met het systeem van promoveren en degraderen worden gedetineerden beloofd die goed gedrag vertonen en daarmee laten zien dat zij bereid zijn in zichzelf te investeren met het oog op een succesvolle terugkeer in de maatschappij. Deze gedetineerden komen in aanmerking voor het totale pakket aan re-integratieactiviteiten dat het gevangeniswezen heeft te bieden. Bestaat die bereidheid bij gedetineerden niet, hetgeen blijkt uit «dit kan beter» gedrag of ongewenst gedrag, dan kunnen zij niet verwachten dat zij in aanmerking komen voor dezelfde faciliteiten. Ik wijs er overigens op dat ook het basisprogramma in het teken staat van re-integratie en 43 uur aan activiteiten bevat.

Vraag 6 en 7

Is het waar dat gedetineerden massaal «rode kaarten» krijgen? Welk geschat percentage van de gedetineerden betreft dit? Kunt u een lijst geven van feiten waarvoor gedetineerden de rode kaart krijgen?

Met welk percentage van de gedetineerden is rekening gehouden dat ze in het plusprogramma mee gaan doen? Wat is uw reactie op de kritiek dat het een bezuinigingsmaatregel is 'teneinde het regime te versoberen, zodat er minder activiteiten aangeboden hoeven te worden»? Kunt u dit cijfermatig onderbouwen?

Antwoord 6 en 7

Het is niet juist dat gedetineerden massaal in het basisprogramma worden geplaatst. De eerste cijfers wijzen erop dat circa twee derde van de gedetineerden goed gedrag laat zien en als gevolg daarvan in aanmerking komt voor het plusprogramma. De lijsten met categorieën van gedrag zijn bijgevoegd.³

De invoering van het systeem van promoveren en degraderen is op zich geen bezuinigingsmaatregel, maar de invoering van het basisprogramma leidt wel tot een bezuiniging omdat het basisprogramma geen avond- en weekendprogramma kent. Zoals ik heb toegelicht in het antwoord op vraag 2 vloeit de invoering van het systeem van promoveren en degraderen logisch voort uit de persoonsgerichte benadering en het vergroten van de eigen verantwoordelijkheid van de gedetineerden voor een succesvolle terugkeer naar de maatschappij.

Vraag 8

Bent u bereid deze vragen te beantwoorden voor het Algemeen overleg over het gevangeniswezen op 27 maart 2014?

Antwoord 8

Ja.

³ Ter inzage gelegd bij het Centraal Informatiepunt Tweede Kamer.